

Kupür Sayfa

Tarih: 01.06.2024

Yayın: Gıda Teknolojisi

Sayfa:24

İl:İstanbul

Periyot:2 Aylık / Ulusal

Tiraj:0

R.E.:1.615 ₺

◀ Süt ve Süt Ürünleri & Dondurma ▶

SETBİR Başkanı İsa Coşkun:

Kaliteli ve güvenli süt üretimi için YAPISAL SORUNLAR ÇÖZÜLMELİ

Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği (SETBİR) Yönetim Kurulu Başkanı Dr. İsa Coşkun ile süt sektöründeki son durumu, sektörde yaşanan sorunları, çözüm önerilerini ve sektörün geleceğini konuştuk. Türkiye'de kaliteli ve güvenli süt üretiminin yanı sıra sektörde üretim potansiyelinin artırılabilmesi için bazı yapısal sorunların çözülmesi ve istikrar sağlayıcı tedbirler alınması gerektiğini kaydeden Coşkun, taklit ve taşışi engellemenin yolunun etkin denetimden geçtiğini vurguluyor.

Sayın Coşkun, Türkiye'de süt ve süt ürünleri sektörünün genel yapısı ve görünümü hakkında bilgi verebilir misiniz? Ülkemizin süt ve süt ürünleri üretiminde dünyadaki yerinden de bahsedebilir misiniz?

Türkiye, inek sütü üretiminde dünyanın en büyük dokuzuncu (AB, Hindistan, ABD, Çin, Brezilya, Rusya, Yeni Zelanda, Pakistan, Türkiye) Avrupa'nın ise Almanya ve Fransa'dan sonra en büyük üçüncü ülkesi

konumundadır. Toplam süt üretiminde ise, manda sütünün de devreye girmesiyle Hindistan ve Pakistan daha da ön plana çıkmaktadır. Dünyada toplam süt üretimi 936 milyon ton olup, bunun 758 milyon tonunu inek sütü oluşturmaktadır. AB'de inek sütü üretimi 153,9 milyon ton, Hindistan'da 120,5, ABD'de ise 102,7 milyon tondur. Ülkemizde 2023 yılında üretilen 21,5 milyon ton sütün yüzde 92,9'unu inek, yüzde 4,3'ünü koyun, yüzde 2,5'ini keçi, yüzde 0,2'sini ise manda sütü oluşturmaktadır.

Ülkemizde süt ve süt ürünlerinin tüketimine ilişkin net veriler bulunmamakla beraber, içme sütü ve diğer süt ürünlerinde kişi başı yıllık tüketim miktarları tahmini olarak hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, TÜİK tarafından her yıl yayımlanan çiğ süt üretim miktarıyla aynı yıla ilişkin nüfus verileri ele alındığında ve süt - süt ürünleri ithalat ve ihracat rakamları göz ardı edildiğinde, ülkemizin 2023 yılı kişi başı süt tüketimi yaklaşık 251,6 kg süt eş değeridir.

2023 yılında üretilen sütün ne kadarı sanayiye gitti? Bunun başlıca sebepleri nelerdir? Süt ürünlerinin ayrı ayrı kalemler halinde üretim rakamlarından söz edebilir misiniz?

2023 yılında 10 milyon 218 bin 997 ton **inek sütü** sanayi işletmelerince toplandı. İşletmelerce toplanan **inek sütü** miktarı, üretilen **inek sütünü** yüzde 51'ini oluşturmaktadır. Kayıt altında bulunan **süt** miktarının azlığı vergi kaybına neden olmasının yanında kontrolsüzlüğü, kalitesizliği, artan halk sağlığı risklerini, rekabet eşitsizliğini ve kalıcı sistem kuramamayı beraberinde getirmektedir. Ambalajsız ve açıkta satılan **süt ve süt ürünleri**, halkın sağlığı için ciddi risk yaratmaktadır. Bu nedenle denetimsiz koşullarda halka arz edilerek aynı zamanda ciddi vergi kaybına da neden olan her türlü hastalık yapıcı etkene açık olarak ambalajsız ve kayıt dışı **süt ve süt ürünlerinin** satışının önüne geçilip kayıt altına alınması halk sağlığı, **gıda** güvenliği, rekabet ve **gıda** kalitesi açısından önem taşımakta olup, kamu ve özel sektör iş birliğinde bu alana özel önem verilmesi gerekmektedir. 2023 yılında 1,5 milyon ton içme sütü, 1,2 milyon ton **yoğurt**, 830 bin ton **ayran**, 798 bin ton **peynir**, 113 bin ton **süt** tozu, 87 bin ton **tereyağı**, 29 bin ton **kaymak** üretimi gerçekleşmiştir.

2023 YILINDA 333 MİLYON DOLARLIK SÜT VE SÜT ÜRÜNÜ İHRAÇ ETTİK

Türkiye 2023 yılında ve bu yılın ilk çeyreğinde kaç ülkeye ne kadarlık **süt ürünleri** ihracatı gerçekleştirdi. İhracatta etkili olunan ve de hedeflenen pazarlar nelerdir?

2023 yılında 123 bin ton **süt ve süt ürünü** ihraç edilmiş olup, bunun ciro olarak karşılığı 333 milyon dolar olmuştur. 2023 yılında yapılan **süt ve süt ürünleri** ithalatı ise 16,6 bin ton olup, bunun ciro olarak karşılığı 92,6 milyon dolardır. 2022 ve 2023 dış ticaret verileri kıyaslandığında; ithalatta miktar olarak yüzde 43,6 artış, parasal değer olarak yüzde 73,6 artış; ihracatta miktar olarak yüzde 36 azalma,

Çiğ Süt Üretimi, 2020 - 2023 (Ton)					
Yıl	Toplam	İnek	Manda	Koyun	Keçi
2020	23 503 790	21 749 342	63 767	1 101 065	589 617
2021	23 200 306	21 370 116	63 643	1 143 762	622 785
2022	21 563 492	19 912 135	43 589	1 067 342	540 426
2023	21 481 567	19 961 908	43 025	933 576	543 058

parasal değer olarak yüzde 42 azalma meydana gelmiştir. En çok ihracat yaptığımız pazarlar Orta Doğu ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleridir. Ülkemizde Avrupa Birliği'ne ihracat izni bulunan 39 adet, Rusya Federasyonu'na ihracat izni almış 9 adet, Çin Halk Cumhuriyeti'ne ihracat izni almış 75 **süt** işletmesi bulunmaktadır ve bu işletmeler hâlihazırda ihracat yapmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti pazarı 2020 yılında açılmış, açıldığından beri önemli bir ihracat destinasyonu haline gelmiştir. Ülkemizden farklı dünya ülkelerine **süt ve süt ürünleri** ihracatı yapabilmek için Birliğimiz, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ile sürekli çalışıyor.

"PAZARLAMA VE MARKALAŞMAYA YÖNELİK TEŞVİKLER ARTIRILMALI" Sayın Coşkun, Türkiye'nin **süt ürünleri** ihracatında hangi sorunlar yaşanıyor? Bu konuda **SETBİR** olarak devletten talepleriniz ve bu konuda yaptığınız çalışmalardan söz edebilir misiniz?

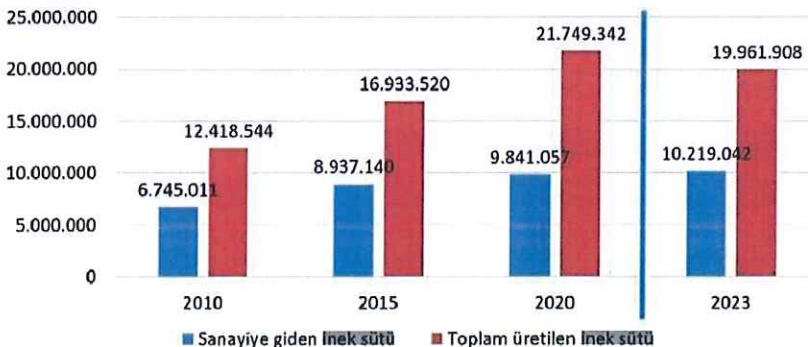
Hayvansal ürün ihracatını artırmak için serbest ticaret anlaşmalarının yaygınlaştırılması ve stratejik önemde olan hayvansal ürün ve tarım ürünlerinin de kapsama alınması gerekmektedir. İç piyasada fiyat artışlarını engelleme gibi amaçlarla ihracatın yasaklanması ya da ihracata kota konulması, sektörün sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Artan maliyetler nedeniyle ihracat, yurt içinde düşen kârlılığı telafi ederek sektörde ayakta tutan bir unsurdur. Rekabetin çok yoğun olduğu ihracat pazarlarında yer alıp

bağlantıların kurulabilmesinin ne kadar zor olduğu bilinmektedir.

Pazarlama ve markalaşmaya yönelik teşviklerin artırılması gerekmektedir. İhracat pazarlarında sürdürülebilir rekabet ve katma değerli ürün satışı çok önemlidir. Buna bağlı katma değerli üretim için yatırım teşvikleri farklı bir statüyle değerlendirilebilir. Örneğin **peynir** altı suyunun üst proseslerle işlenip, elde edilecek katma değerli protein türevi ürünler için yatırım ve ürün teşvikleri, yaratılacak olan ekonomik katkının yanı sıra çevre kirliliği önleme açısından da ülkemize iki yönlü fayda sağlayacaktır. Bu anlamda ihracat destekleri daha da önem taşımaktadır.

"TAKLİT VE TAĞŞIŞI ENGELLEMEİNİN YOLU, ETKİN DENETİMDEN GEÇMEKTEDİR" Ülkemizdeki yüksek enflasyona bağlı olarak özellikle son yıllarda **süt ve süt ürünleri** fiyatları diğer **gıda** ürünlerinde görüldüğü gibi çok yüksek seviyelere ulaştı. Bu durum **süt ve süt ürünlerinde** merdiven altı üretimi ve taklit ve tağşışlı ürünlerin önünü ne miktarda açıyor? **Süt ve süt ürünlerinde** yapılan hileler nelerdir?

Ülkemizde özellikle **peynirde** taklit ve tağşışın çok fazla yapıldığı sahada görülmektedir. Taklit ve tağşış yapan firmalar, **SETBİR** üyeleri gibi mevzuata uyumlu üretim yapan firmalar için haksız rekabet oluşturmakta ve halk sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Çiğ **süt** fiyatı ve **peynir** üretiminde ne kadar **süt** kullanıldığı belliye, olması gereken fiyata oranla çok daha ucuz fiyatlara sahada satılan **peynirler** özellikle denetlenerek, taklit-tağşış yapıp yapılmadığı belirlenmelidir. Taklit ve tağşışi engellemenin en etkili yolu, etkin denetimden geçmektedir. Yapılan analizlerde kullanılan yöntemlerin en son analiz yöntemleri olması, son teknolojik analiz cihazlarının kullanılması gerekmektedir.

Hileyle mücadele için denetimlerin sadece üretim tesislerinde değil, pazarlarda da yapılması, kayıt dışı satılan bu **peynirlerin** şartlarının yakından denetlenmesi gerekmektedir. Ayrıca günümüzde son derece yaygın kullanılan e-ticaret üzerinden satılan **peynirlerle** ilgili de denetim güçlendirilmelidir. Tarım ve Orman Bakanlığı, son olarak Fermente **Süt Ürünleri** Tebliği'nde yaptığı değişiklikle, **yoğurt** ürünü olarak satılan, ancak **yoğurt** olmayan ısıtılmış işlem görmüş fermente **süt ürünü** olarak pazarlanan ürünlerin ambalaj gramajına sınırlama getirmiştir.

"KALİTELİ VE GÜVENLİ SÜT ÜRETİMİ İÇİN YAPISAL SORUNLAR ÇÖZÜLMELİDİR"

Bazı işletmelerin para kazanamadıkları gerekçesiyle anaç ineklerini kesmesinin sektörde büyük bir krize yol açtığı yönünde bir kaygı var. Süt üretiminde bir tehlike bekliyor musunuz?

Bunun yanı sıra süt üreticileri kimi sektör firmalarının Ulusal Süt Konseyi tarafından 1 Mayıs'ta açıklanan 14,65 TL'lik 1 litrelik **çiğ süt** alım fiyatının altında alımlar gerçekleştirdiğini, hatta bu konuda üreticiye baskı bile yapıldığını iddia ediyor. Bu iki konuya ilişkin değerlendirmelerinizi öğrenebilir miyiz?

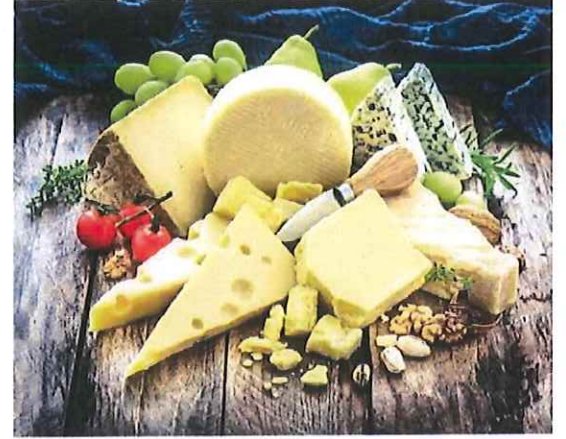
Türkiye'de kaliteli ve güvenli **süt üretiminin** yanı sıra sektörde üretim potansiyelinin artırılabilmesi için de bazı yapısal sorunların çözülmesi ve istikrar sağlayıcı tedbirler alınması gerekmektedir. İşletme büyüklüğü ölçek ekonomisi anlamında önemli bir faktördür. Ülkemizde büyükbaş hayvancılık işletmelerinin (süt ve besi) %87'sinin 1-20 baş hayvana sahip olması üretimde verimsizliğe sebep olmaktadır. Bu nedenle hayvancılıkta işletme büyüklüğü politikası, orta büyüklükteki aile işletmelerinin

	İhracat miktar	İhracat dolar	İthalat miktar	İthalat dolar
2020	182.091 ton	336.784.791	18.399 ton	69.384.782
2021	208.151 ton	356.850.975	19.479 ton	80.339.409
2022	192.440 ton	573.510.266	11.526 ton	53.369.505
2023	123.307 ton	333.389.774	16.627 ton	92.658.577

sayısının artırılması ve küçük işletmelerin büyütülmesinin desteklenmesi şeklinde olmalıdır. Küçük aile işletmeleri (1-20 baş) için refah düzeylerini artıracak ayrı bir destekleme modeli ele alınmalıdır.

Sektörde besleme maliyetiyle ilişki kuran istikrarlı bir fiyatlama ve destekleme modelinin kurulması gerekiyor. Tarımsal desteklemelerin yılın başında açıklanması ve ödemelerin zamanında yapılması, üreticinin finansal açıdan sürdürülebilir kılınmasını ve üretimin daha planlı ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Üreticiden tüketiciye değer zincirinin etkin ve adil işleme için ortaya çıkan sorunlar giderilmelidir. Yem maliyetlerinin dışında ambalaj, elektrik, akaryakıt ve finansman maliyetlerinin azaltılmasına yönelik destek ya da vergi azaltımı gibi yöntemler de büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, buzağı, döl ve süt kayıplarının önlenmesi için üreticilerin bilgilendirilmesi ve bilinçli olmalarını sağlayacak eğitimler verilmeli, aşılama programları uygulanmalıdır. Koruyucu hekimlik ve biyogüvenlik ile ilgili önlemler alınarak salgın hastalıklarla etkin mücadele yapılmalıdır. Bruselloz ve tüberküloz gibi sürü hastalıklarına son vermek üzere etkin bir stratejik plan yürürlüğe sokularak, ari işletme sayısı artırılmalıdır.

SETBİR olarak süt ve süt ürünleri sektöründe yaşanan sorunları ve çözüm önerilerinizi ayrı ayrı maddeler halinde sıralayabilir misiniz?

Süt ve et sektörlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, yem üretim ve maliyet yönetiminin daha etkin şekilde yapılması, arz ve talep gelişmelerinin yakından takip edilerek arz talep dengesinin regüle edilmesi, **çiğ süt** kalitesinin (yağ, protein ve mikrobiyolojik kalite) artırılarak AB standartlarına yükseltilmesi, sektörde gıda güvenliğinin sağlanması ve kayıt dışılıkla etkin mücadele edilmesi önem taşıyan konulardır. Ülkemizde yapısal sorunların çözülmesi, öngörülebilirliğin sağlanması adına kamu-özel sektör-akademi iş birliğiyle değişen şartlara uygun olarak kısa-orta-uzun vadeli strateji, politika ve takvimlendirilmiş eylem planı oluşturulması gereklidir. Özellikle son üç yılda dövizdeki yükselişin etkisiyle yaşanan gübre, tohum, elektrik, mazot, doğalgaz, finansman gibi maliyetlerdeki artışların üreticiler üzerindeki yükü giderilmelidir.

SETBİR'DEN SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNE YÖNELİK ÇÖZÜM REÇETESİ

» Çiğ **süt üretimi** daha fazla kayıt altına alınmalı ve sokak sütçülüğünün önüne geçilerek sanayiye aktarılan süt miktarı artırılmalıdır,

» Çiğ **süt üretiminde** girdi maliyetlerini azaltıcı destekler artırılmalı,

» **Çiğ sütte** kalite artışı için halk sağlığı odaklı bir destek politikasına geçilmeli,

» Kamu gözetim rolünü üstlenmeli, piyasa dengeleri (**çiğ süt** fiyat belirlemesi, kalite ölçütlerinin yerleştirilmesi ve takibi) kademeli olarak AB'de olduğu gibi üretici örgütü-sanayici ilişkisine bırakılmalı,

» Üretici örgütleri ihtisaslaşmalı ve **çiğ süt** toplama ve pazarlama süreçleri yetkilendirilmiş sınırlı sayıda kooperatif/birlikler üzerinden gerçekleştirilmeli,

» Çiğ **süt üretiminde** hijyen ilkelerine özen gösterilmeli, Küçük üreticilerin korunması adına köy bazlı ortaklaşma modellerinin (ortak ahır, ortak sağlık merkezi, ortak veteriner hizmeti vb.) geliştirilmesi ve bu yönlü bir girişimde bulunan üreticiler kamu kaynaklarıyla desteklenmeli,

» Özel sektörün küresel gıda ticaretinde rekabet üstünlüğü sağlayabilmesi için Ar-Ge'ye dayalı büyüme ve maliyet azaltıcı eylemlere yönelmek gereklidir.